

67.9/4 Укр/
П 68

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника

Юридичний інститут

Матеріали
Міжнародної науково-практичної
конференції

Правова політика Української держави

Том 2

19-20 лютого 2010 року

м. Івано-Франківськ

В юридичній літературі існує думка, що при необережних злочинах немає соціальної зумовленості вчинків людей щодо наслідків [6, с.45]. Тобто поведінка медичного працівника під час невиконання або неналежного виконання професійних обов'язків не має мотиву. Однак, поведінка лікаря (фармацевта) при вчиненні необережних дій, як і будь-якого іншого необережного злочини мотивована і цілеспрямована. Це свідчить про соціальну зумовленість такої поведінки, оскільки мотиви і цілі визначаються потребами та інтересами, що впливають з умов соціального життя людини. Медичний працівник в силу своїх професійних обов'язків, компетенції, досвіду має можливість і повинен уникнути настання небезпечних наслідків для потерпілого, якщо виявить достатню передбачливість. Неналежне, недбале ставлення особи до своїх прямих обов'язків свідчить про її антисоціальну установку. І те, що такі дії вчинюються особами з меншими соціально-моральними дефектами, ніж, наприклад, інші необережні злочини, або недбалі, самовпевнені дії, вчинені на транспорті, в побуті, робить їх ще більш суспільно небезпечними.

Отже, кримінально-правова заборона неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками є закономірним явищем. Суспільна безпека неналежного виконання професійних обов'язків медичними і фармацевтичними працівниками полягає у протиправних діях, які визначаються сферою медичної діяльності, заподіянні шкоди життю та здоров'ю хворого та у необережному ставленні медичного працівника до вчинюваного ім діяння (у формі вики суб'єкта злочину). Суспільно-корисні властивості медичної діяльності не усувають серйозної суспільної небезпеки, пов'язаної з додержанням умов, що висуваються до неї правовпорядком. Однією з таких умов є можливість передбачення і попередження медпрацівником смертельного наслідку або шкоди здоров'ю хворого, з яким він має справу.

Розглянуті фактори у сукупності мають важливе теоретичне і практичне значення для обґрунтування необхідності кримінально-правової охорони життя і здоров'я людини у випадках неналежного виконання професійних обов'язків медичними і фармацевтичними працівниками.

1. Бердичевский Ф.Ю. Уголовная ответственность медицинского персонала за нарушение профессиональных обязанностей. – М.: Юрид.лит., 1970. – 128 с.
2. Глушков В.А. Ответственность за преступления в области здравоохранения.– К.: Вища школа, 1987. – 200 с.
3. Гревцова Р.Ю. Юридична відповідальність медичних працівників за правопорушення у сфері охорони здоров'я // Управління закладом охорони здоров'я – 2007. – № 4. – С. 19
4. Кудрявцев В.Н. Социологический аспект преступления // Вопросы борьбы с преступностью. – М.: Юрид. лит. – 1973. – Вып.18. – С. 5-13.
5. Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. –М.: Госюриздат, 1961. – 476 с.
6. Серебрякова В.А. Об использовании социологических методов при изучении преступлений, совершаемых по неосторожности // Проблемы социологии права. – Вильнюс: Издательство Вильнюсского ун-та. – 1970. – Вып. 1. – С. 45.
7. Феллов П.А. Общественная опасность преступного деяния // Советское государство и право. – 1977. – № 5. – С. 136-142.

Поткова В.В.

Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника,
Юридичний інститут, викладач кафедри кримінального права

Роль кримінально-правових заходів безпеки у діяльності, пов'язаній з протидією злочинності

Зміцнення законності і правопорядку, закріплення, забезпечення та охорона прав і свобод людини і громадянина є не тільки основним завданням нашої держави, але й позитивним результатом досягнення нею та суспільством відповідного рівня цивілізованості. Одним з показників цього є наявність розробленого внутрішнього законодавства, яке включає імплементовані норми належним чином ратифікованих Верховною Радою України міжнародних актів. Національне законодавство повинно відповідним чином здійснювати запобіжну функцію щодо злочинності. Так, у ч.1 ст.1 КК Україна безпосередньо зазначено: "Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам" [1, ч.1 ст.1].

Проблема протидії злочинності на сьогоднішній час є надзвичайно актуальною і потребує вирішення як на міжнародному, так і на національному рівнях шляхом вдосконалення існуючих чи вироблення відповідно нових ефективних заходів профілактичного характеру.

Вбачається, що важливу роль у попередженні злочинності відіграють не тільки заходи загального і спеціального запобігання, що здійснюються спеціально уповноваженими на те державними органами, а й відповідні заходи, які передбачені чинним КК України, що належать до так званих кримінально-правових заходів безпеки – інституту, який уже давно добре відомий багатьом країнам світу, оскільки вони здійснюють спеціальну превенцію не тільки щодо осіб, які вчинили той чи інший злочин, а й щодо тих, які перебувають у небезпечному стані, який об'єктивно свідчить про їх готовність до вчинення злочину.

На жаль, в нашій державі такі заходи вітчизняною кримінологією як самостійний вид профілактичного впливу досі не визнаються і, мабуть, через те дотепер не знайшли свого належного закріплення у законі про кримінальну відповідальність, який повинен забезпечувати їх реалізацію у суворих рамках законності без порушення конституційних прав і свобод особи. Доказом цього є те, що у Загальній частині діючого КК України немає жодної норми, не кажучи уже про окремий самостійний інститут, яка б визначала поняття, систему, мету, підстави та порядок застосування відповідних заходів.

Загалом, в теорії кримінального права окремі аспекти кримінально-правових заходів безпеки частково висвітлювалися в наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: О.В. Козаченко, М.І. Хавронюк, А.В. Савченко, П.Л. Фріс, М.В. Шедрін та ін. У національному кримінальному законодавстві існує одне монографічне дослідження цієї проблеми, що здійснене І.М. Горбачовою, але, тим не менш, повною мірою дане питання всебічно не розкрито.

До викладених вченими відповідних підходів щодо змісту цього інституту є ряд зауважень і коментарів. Так, О.В. Козаченко зазначає, що мета застосування заходів безпеки не обмежується нормативно визначеними цілями, а характеризується вирішенням завдання з відновлення порушених у процесі вчинення злочину прав і законних інтересів потерпілої особи, компенсування втрат на подолання негативних наслідків злочинної діяльності [2, ст. 32]. Вбачається, що така позиція є невідповідною, а метою існування у законі про кримінальну відповідальність відповідних заходів є недопущення вчинення особою злочину як такого.

І.М. Горбачова підставою застосування заходів безпеки у кримінальному праві вважає факт вчинення суспільно небезпечного діяння, ознаки якого становлять об'єктивну сторону злочину, тому що тільки в діянні може об'єктуватися суспільна безпека особи (за винятком відсутності такого елемента складу злочину як суб'єкт злочину) та криміногенність ситуації [3]. З цього приводу вбачається, що крім цієї підстави застосування кримінально-правових заходів безпеки слід називати й інші, зокрема: готування до злочину (за виключенням випадків, коли дії, що його утворюють, містять ознаки самостійного складу злочину), замах на злочин, підбурювання до злочину, організація злочину (за виключенням випадків керування вчиненням злочину), поведінка, яка свідчить про те, що особа не стала на шлях виправлення (наприклад, ст. ст. 78, 79, 83 КК тощо). Віднесення цих дій до кола підстав застосування кримінально-правових заходів безпеки можна аргументувати тим, що вони передбачають настання відповідальності не за вчинення особою конкретного злочину, а за перебування її у відповідному небезпечному стані, який свідчить про високу ступінь ймовірності вчинення його у недалекому майбутньому.

Враховуючи усе вище сказане, а також окремі теоретичні положення, розроблені відповідними вченими, можна зробити висновок, що під кримінально-правовими заходами безпеки слід розуміти заходи державного кримінального примусу, які застосовуються на підставі мотивованого рішення суду до особи, яка вчинила злочин або до особи, яка перебуває у небезпечному стані, що об'єктивно свідчить про готовність до вчинення нею у майбутньому злочину з метою забезпечення безпеки суспільства в цілому і особи зокрема шляхом недопущення вчинення первинного злочину або діяння, яке містить його ознаки чи рецидивного злочину.

Таким чином, дієвість кримінально-правових заходів безпеки у діяльності, пов'язаній з протидією злочинності, доцільно вбачати в тому, що їх реалізація не допускати росту злочинності, перш за все, неповнолітніх, осіб, які страждають психічними розладами, алкоголізмом і наркоманією, а також забезпечувати ефективну боротьбу з корупцією, організованою злочинністю та протидіяти рецидивній злочинності.

1. Кримінальний Кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 берез. 2009 р.: (ВІДПОВІДАЄ ОФІЦ. ТЕКСТОВІ). К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2009. – 188 с. – (Кодекси України).

2. Фріс П.Л. До питання про підстави застосування кримінально-правових заходів безпеки // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Донецьк, 24 квітня 2009 р.) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. – Донецьк, "Норд Комп'ютер" 2009. – 250 с.

3. Горбачова І.М. Заходи безпеки у кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.revolution.allbest.ru/dlt/unpack.cgi?n=69235&captcha-n=1>

Прийшла А.М.

Міжнародний гуманітарний університет, старший викладач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики

Незаконне заняття рибним, звіриним чи іншим водним добувним промислом у виключній (морській) економічній зоні України: питання гармонізації впливу

Відомо, що деякі питання, які стосуються порушення адміністративних, санітарних, митних, податкових правил та їх кримінально-правового захисту у зонах обмеженого юрисдикційного впливу кримінального законодавства України залишилися нерозкритими у повному обсязі. Зокрема, це стосується застосування норм кримінального законодавства у виключних (морських) економічних зонах.

Існуючі роботи Головатого С.П., Дмитриченка І.В., Додіна Є.В., Клименка Б.М., Колодкіна О.Р., Прусса В.М., Шемякіна О.М., Ферона О., Яніса М., присвячені проблематиці юрисдикційних повноважень прибережної держави у морській економічній зоні. Але основні аспекти кримінально-правового впливу на незаконне заняття рибним, звіриним чи іншим водним добувним промислом у виключній (морській) економічній зоні України залишилися практично не розглянутими.

Тваринний світ представляє собою невід'ємну частину морської економічної зони України. Тим часом, стали очевидними загрозливі темпи знищення диких тварин. Згідно з даними Міжнародного союзу охорони природи при ООН, 70% нерестовищ океану стали непридатними для розведення мальків, 25% найбільш коштовних промислових видів риб або повністю знищені, або їхня чисельність різко скоротилася через хижацький вилів.

Незаконне заняття рибним та іншими водними промислами відноситься до числа найбільш розповсюджених злочинів у сфері екології. Розглянутий злочин безпосередньо торкається і живих ресурсів економічної морської зони України, причому питання експлуатації рибних ресурсів спеціально регулюються міжнародними угодами. Кримінальний закон містить статтю 249, що встановлює кримінальну відповідальність за незаконне заняття рибним, звіриним чи іншим водним добувним промислом, причому не тільки в межах виключної економічної зони.

Але, на жаль, у наш час з'явився такий різновид злочинної діяльності як рибпромислове піратство. Цьому сприяло, на наш погляд, кілька факторів. Зокрема, тверде закріплення в міжнародному і національному праві різних за своїм правовим режимом просторових ділянок та зон акваторії Світового океану, погіршення, підрив ресурсної бази морського рибальства, поява дефіцитних і, отже, дорогих морепродуктів.

Як основа регулювання доступу іноземних рибалок до біоресурсів 200-мильних виключних економічних зон була розроблена концепція